

KÜLTÜREL STRATEJİ AÇISINDAN GÜL BABA HAKKINDAKİ İLK ÇALIŞMA RUMBEOĞLU FAHREDDİN'İN MAKALESİNİN YENİDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

Muhsin KADIOĞLU*

Özet

Türkler tarafından Gül Baba Türbesi'nde bulunan şahsın kimliği ile ilgili ilk araştırma, *Rumbeyoğlu Fahreddin* tarafından yapılmıştır. Bu yazı, Türklerin ve Müslümanların hem Gülbaba'yı hem de Macaristan'daki taşınır ve taşınmaz Türk kültür varlıklarının yeniden hatırlaması bakımından önemlidir. Gül Baba ve Gül Baba Türbesi hakkında, daha sonraki yıllarda yazılan makalelerde doğal olarak *Rumbeyoğlu Fahreddin*'in yazısına atıf yapılmaktadır. mBu çalışmada Osmanlı İmparatorluğu'nun Budapeşte başkonsolosu (başşehbenderi) Rumbeyoğlu Fahreddin'in Gül Baba Türbesi hakkında verdiği bazı fiziki bilgilerin doğru olmadığı resimlerle ortaya konulmaktadır. Yine başkonsolosluk görevinde bulunan bir şahsın bilmemesi normal kabul edilemeyecek bazı hususlara dikkat çekilmektedir. Eksik çevirilerden kaynaklanan hataların anlaşılabilmesi için, söz konusu makale, yeniden günümüz Türkçesine aktarılmıştır. Makalenin günümüz Türkçesine aktarılmasındaki doğruluğun değerlendirilebilmesi, araştırmacıların orijinal kaynağa ulaşmalarını kolaylaştırmak ve Osmanlı Türkçesi bilmeyen araştırmacıların çalışmalarına kaynak teşkil etmek için, Osmanlı Türkçesiyle yayınlanan asıl sayfaları Devlet Arşivlerinden elde edilerek paylaşılmıştır. Makalenin yayınladığı tarihe kadar Gül Baba ve Gül Baba Türbesi hakkında elimizde olan bilgiler ve resimlerle *Rumbeyoğlu Fahreddin*'in verdiği bilgiler kıyaslandığında, makalenin pek çok eksik bilgi içerdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gül Baba, Budin, Bektaşî, şeyh, tekke

REEVALUATION OF THE ARTICLE OF RUMBEOĞLU FAHREDDIN WHICH WAS THE FIRST RESEARCH ABOUT GUL BABA IN TERMS OF INTERCULTURAL DIALOGUE STRATEGY

Abstract

The first research of Turks on the identification of the person in Gul Baba Tomb was made by *Rumbeyoğlu Fahreddin*, who was the consul general of Budapest of the Ottoman Empire. This article is a very important source for Turks and Muslims to remember both Gul Baba and movable and real property of Turkish cultural items. In the articles written about Gul Baba

* Dr. İstanbul Teknik Üniversitesi, Denizcilik Fakültesi, Deniz Ulaştırma ve İşletme Mühendisliği Bölümü, İstanbul/Türkiye, muhsinkadioglu@gmail.com
doi:10.12973/hbvd.69.110

and Gul Baba Tomb, there are many mistaken information referring to *Rumbeyoglu Fahreddin*, who was the first author of the first article about Gul Baba. In this research, the mentioned article was re-translated into modern Turkish language to understand the mistakes arisen from the wrong translation. The original paper is shared by getting from the State Archives published in Ottoman Turkish language to evaluate whether translation of the article into modern Turkish is correct or not, to make easier for the researchers to reach the original source and to form a basis for the studies of the researchers who don't know the Ottoman Turkish language. Compared to the information and photos that we have about Gul Baba and Gul Baba Tomb, and the information given by *Rumbeyoğlu Fahreddin* until the publication date of the article, it is seen that there were many missing information in the article.

Keywords: Gul Baba, Budin, Bektashi, sheikh, Islamic monastery

1. Gül Baba Kimdir?

Evlîyâ Çelebi'nin meşhur eseri *Seyehatname*'de Gül Baba'nın *Merzifon'da doğmuş bir Bektaşî şeyhi olduğu* belirtilmektedir (Danışman, 1969:246).

Gül Baba Türkiye'de fazlaca tanınmamasına rağmen, Macaristan'da çok tanınan bir şahsiyettir. *Ahmet Hikmet (Müftüoğlu)*, *Rıza Tefvik'e* yazdığı mektubunda Gül Baba'nın Macaristan'da çok meşhur olduğunu belirttiikten sonra, onun için şarkılar, şiirler, hikâye ve romanlar yazıldığını, operalar bestelendiğini belirtmiştir. Türbede metfun olan Gül Baba'ya ait kemiklerin 400 yıl çürümeden durduğu; bunların buldukları yerden çıkartılarak Macar kafatası mütehassısları tarafından incelemeye tabi tutulduğu ve incelemeden sonra Gül Baba'nın ince, uzun boylu bir ihtiyar olduğu belirlenmiştir (Uçman, 1998: 603). Gül Baba'nın hayatını konu alan filmler çekilmiştir (Kadioğlu, 2012a:32).

Gül Baba'nın elinde büyük bir tahta kılıçla muharebelere giren bir savaşçı olduğu iddia edilmektedir (Saraç, 2006: 131).

Günümüzde, Gül Baba Türbesi'ndeki pilakette, şunlar yazılıdır:

"Gül Baba 15. yüzyıl sonlarıyla 16. yüzyıl başlarında yaşamış şair bir Bektaşî dervişidir. Doğum tarihi bilinmiyor. Asıl adı Cafer'dir. Külâhında daima bir gül taşıdığı için "Gül Baba, Gül Dede" lakabıyla tanınmıştır. Evliya Çelebiye göre Merzifonlu, yeni belgelere göre de, Isparta ili Uluborlu ilçesinin İlegüp köyündendir. 1531 yılında Kanuni Sultan Süleyman'ın daveti üzerine Budin'e gönderilmiş, bir tekke kurmuş, Bektaşî hoşgörüsü ile kısa zamanda Buda (Budin) halkının sevgilisi hâline gelmiştir. 1541 yılında 1 Eylül günü Budin savaşında şehit düşmüştür. 2 Eylül 1541 günü Şeyhülislam Ebussuud Efendi'nin kıldırıldığı cenaze namazına Kanuni Sultan Süleyman da katılmış, Budapeşte'de bugün türbesinin bulunduğu yere gömülmüştür. Türbenin bulunduğu tepeye

"Gül tepe-Rozsadomb" adı verilmiş, yanında Gül Baba Bektaşî Tekkesi yaptırılmıştır. Bu tekke, 1686 yılında yıkılmıştır."

Gül Baba'nın ölümü hakkında bizlere bilgi veren tek eser olan Evliya Çelebi Seyahatnamesi'ndeki bilgiler Gül Baba'nın "Budın'ın fethinde şehit düştüğü" bilgisini içermemektedir. Evliya Çelebi, Gül Baba'nın vefat etmeden evvel camideki vasiyetinden de söz etmiştir (Kahraman, 2010:291-292). Budın'ın fethi, "hiçbir sızıltıya meydan verilmeden" gerçekleşmiştir (Uzunçarşılı, 1978: 338). Budın, yeniçeriler tarafından şehrin kapılarının ele geçirilmesiyle fethedilmiştir. Budın'ın fethi sırasında savaş yaşanmadığı için Evliya Çelebi'nin Gül Baba hakkında "... Süleyman Han ile Budın fethinde bulunmuş, ilk Cuma namazını kıldığı gün cami içinde vasiyet ederek vefat etmiş..." (Danışman, 1970: 246) ifadesini doğru kabul etmek gerekir. Gül Baba, Budın'ın fethine katılan Anadolu alperenlerinin son neslidir (Araslı, 2009: 36).

2. Gül Baba Türbesi ve Konumu

Macaristan'ın başkenti Budapeşte'deki Türk eserleri arasında en önemlisi Gül Baba Türbesi'dir. Bektaşî şeyhi olan Gül Baba'nın türbesi, şehrin Buda kısmında Gül tepesi (Rozsadomp) denen mevkide olup, Müslümanlar için çok önemli bir ziyaret yeridir (Kadioğlu, 2012a:35).

Gül Baba Türbesi, Tuna Nehri'nin akış yönüne göre, şehrin içinden akan bölümünün sağ tarafında *Gül tepesi (Rózsadomb)* semtinde, tepenin doğuya bakan yamacındadır. Şehrin, Peşte semtinden Buda semtine geçilen *Margit Köprüsü*'nün başından *Margit Körüt Caddesi* takip edilerek; batıya doğru yaklaşık 100 metre yüründükten sonra, sağ tarafta *Türk Sokağı (Török utca)* başlar. Buradaki kısa sokak ucundan *Gül Baba Sokağı (Gül Baba utca)*'na girilir. Gül Baba Türbesi, Gül Baba *Sokağı'nı* kesen *Mescet Sokağı (Mescet utca)*'ndadır (Kadioğlu, 2012a:33).

3. Gül Baba Türbesi Hakkında Tarihî Kayıtlar

İslam Ansiklopedisi(1997:833), Türk Ansiklopedisi ve Meydan Larousse (1971:414) gibi ansiklopediler, Gül Baba Türbesi'nin 1543-1548 yılları arasında Budın Beylerbeyi *Yahya Paşazade Mehmed Paşa* tarafından yapıldığı konusunda hemfikirdir.

1551 yılında Budın'e gelen *Georg Wernher*, Evliya Çelebi ile çağdaş Alman seyyah Ottendorf, 1551 yılında Gül Baba türbesini tasvir etmiştir. *Lambeck* 1666'da, *Edward Brown* 1669-1671 yılları arasında, İngiliz gezgin *Dr. Edward Brown* 1673'te, Budın'ın 1686 yılında Türklerden alınışına şahit olan İtalyan *Zozeri*, Danimarkalı meşhur masalcı *Hans Cristian Andersen*, Gül Baba Türbesi'nden bahsetmiştir (V'Tourist, 2012).

Avrupa içlerindeki Osmanlı-Türk hâkimiyetinin günümüze kadar ulaşabilen mimarî hatıralarından olan Gül Baba Türbesi, Macarların gösterdiği ilgi ve Türkiye'nin desteği sayesinde onurlu bir geçmişi haysiyetli bir biçimde yaşatmaktadır. Aslanapa(1950:331), Gül Baba Türbesi'nin kalker taşından inşa edildiğini yazmıştır. Oysa türbe, sekiz köşeli bir plana göre muntazam kesilmiş kum taşlarından inşa edilmiş sade bir yapıdır. Türbenin iç mekânının gövde duvarları, sekiz “kör Bursa kemeri” şeklindedir. İç duvarları sıvanmış, dış yüzeyi sıvasızdır.

Seyahat amacıyla yurt dışına çıkan tek Osmanlı padişahı olan Sultan Abdülaziz, 1867 yılında 46 günlük Avrupa gezisini Budapeşte üzerinden gerçekleştirmiştir. Dönemin Budapeşte Belediye Başkanı, Osmanlı padişahının Budapeşte'de Gül Baba Türbesi'ni ziyaret edeceğini düşünerek türbe ve çevresini düzenletmiş, buraya bir otağ kurdurmuştur. Aksüt (1944: 46)'e göre Sultan Abdülaziz Gül Baba Türbesi'nin çevresini ziyaret etmiştir. Bunun üzerine, türbede mezarın bulunduğu yerin tabanından küçük bir çukur açılmış, buradan alınan toprak, Tuna nehri üzerinde bir gemide konaklayan *Sultan Abdülaziz'e* gümüş bir kap içinde takdim etmiştir (Kadioğlu, 2012a:35).

Gül Baba Türbesi, Osmanlı devleti tarafından *Lojos Grill* adlı mimara 1885 yılında tamir ettirilmiştir (Larousse, 1971:414). Bu olay sonrasında Osmanlı devletinin Budapeşte başkonsoloslarından Rumbeyoğlu Fahreddin bir makale ile Gül Baba ve türbesinden söz etmiş, selefi Ahmed Hikmet (Müftüoğlu) da Gül Baba Türbesi'nin yenilenmesi için büyük gayret göstermiştir.

Rusya'nın Osmanlı devletine sığınan Macar özgürlük savaşçılarının iade isteğine karşılık Sultan Abdülaziz, kararlı direnç göstererek, “Her bir Macar için elli bin Osmanlı kanı döker, yine de iade etmem” demiştir. 1876 Osmanlı-Sırp savaşı ve 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşı sırasında Macarlar, Sırp'ların ve Rusların aleyhinde yürüyüşler ve gösteriler yapmış, Türk Ordusu için yardımlar toplamışlardır (Kadioğlu, 2013:48) Yine bu devrede Macar aydınları arasında gelişen ve güçlenen Turancılık akımı sayesinde “akrabalık” vurgusunun Osmanlı aydınları arasında kısmî bir şekilde de olsa akis bulması, 2. Abdülhamit'in Kanuni Sultan Süleyman'ın Budin'i fethi sonrasında İstanbul'a getirdiği Korvinaları iade etmesi gibi olaylar Türk-Macar yakınlaşmasını hızlandırmıştır.

Türk ve Macar yakınlaşması sonrasında Gül Baba Türbesi dostluğun simgesi olarak değerlendirilmeye başlanmış; Osmanlı devleti de, türbenin *tarihî Türk ve İslam eseri* olarak aslına bağlı kalınarak korunması için pek çok defa çaba göstermiştir.

Osmanlı askerlerinin Galiçya cephesine savaşa gitmeden evvel Gül Baba'nın manevî huzurunda kendisinden hayır ve dua dileklerinde bulunmaları, zafer için manevî yardım dileğinde bulunmaları; Gül Baba Türbesi'nin yüzlerce yıl sonra yeni-

den Osmanlı askerlerinin manevi motivasyon sağladığı kutsal bir merkez olarak da görülmeye başlanmasına yol açmıştır.

Ahmed Hikmet (Müftüoğlu), Gül Baba Türbesi'nin aslına uygun şekilde yenilenmesi, dekorasyonunun yapılması ve Gül Baba'nın Macarlara doğru bir şekilde tanıtılması için büyük gayret göstermiştir. *Ahmed Hikmet, Rıza Tevfik'e* mektuplar yazarak Gül Baba hakkında bilgi istemiştir. Bu mektuplarda Evkaf Nezareti'nden sırmalı pûşide (*sanduka örtüsü*) ile *kavuk, türbe içine şem'danlar, halı seccadeler gibi bazı eşya istediğini* belirtmiştir (Özgül, 1996: 96).

Gül Baba Türbesi ve tekkesini gösteren Buda şehrine ait en eski resim 1598 tarihli dir. (Resim 6) 1617 yılına ait (Resim 7) ve 1637 (Resim 9) ve 1684 (Resim 10) ve 1700 yıllarına ait Buda resimlerinde (Resim 11) de, Gül Baba Türbesi ve çevresindeki mezarlık son derece net bir şekilde gösterilmiştir. Türbenin biraz daha aşağısında kareye benzer şekilde, avlusunda ağaçların bulunduğu Gül Baba Tekkesi görülebilmektedir. Gül Baba Türbesi'nin güneyinde kare yapı bir mescit vardır. Türbe çevresindeki mezarlığın, bayır üzerinde ve türbeyi çevreleyecek şekilde genişlediği dikkati çekmektedir.

Evlıya Çelebi, *"Nice zal oğlu Rüstem geçinen yiğitler, bu sessizlik vadisinde yatar ve lisan-ı hâl ile yalvarırlar"* diyerek bu mezarlıktan bahsetmiştir (Danışman, 1984: 566). Yine Evlıya Çelebi Buda'da yedi tekke bulunduğunu, Horoz kapısı dışında, Velibey İlicası yakınındaki bağlı bir bayır üzerindeki Gül Baba'nın Bektaşî tekkesi vakıflarının hepsinden sağlam ve mamur bir tekke olduğunu, bu tekkenin, Gazi Mihalzâdelerin hayratı olduğu bilgisini vermiştir (Danışman, 1984: 563). 1684 yılına ait Buda resminde mezarlığın Gül Baba Tekkesi'ne kadar genişlediği, tepenin hemen altına bir cami inşa edildiği görülmektedir (Resim 9).

Türkler, 1686 yılında Buda'dan ayrıldıktan sonra, Gül Baba Türbesi'ne Cizvit tarikatına ait papazlar yerleşmişlerdir. 1837 yılına ait bir resimde Cizvit papazlarının türbenin tepesine bir çan kulesi yaptıkları ve pencereler açtıkları görülmektedir (Resim 11). Bu çan kulesi uzunca yıllar türbenin üstünde kalmıştır.

Her üç resmin yapılış tarihleri arasında yaklaşık 100 yıllık fark olmasına rağmen, Gül Baba Türbesi ve Gül Baba Tekkesi'nin aynı özelliklerini korumuş olması dikkati çekmektedir.

1850'li yıllarda Gül Baba Türbesi'nin çevresindeki arazi, mimar Wagner'e "ziyaretçilere izin verilmesi" kaydıyla satılmıştır. Wagner, bu araziye, Gül Baba Türbesi'ni çevreleyecek tarzda bir villa yapınca; türbe, villanın avlusunda kalmış ve görüş alanı tümünden kapanmıştır (Resim 10).

4. Rumbeyoğlu Fahreddin'in Gül Baba Yazısı

Evliya Çelebi Seyahatnamesi ve Peçevî Tarihi'nde Gül Baba hakkında bazı bilgiler bulunmakla birlikte, Gül Baba Türbesi'nde bulunan şahsın kimliği ile ilgili en geniş çalışma, Osmanlı İmparatorluğu'nun Budapeşte başkonsolosu (başşehbenderi) Rumbeyoğlu Fahreddin tarafından yapılmıştır. Rumbeyoğlu Fahreddin'in iki ayda bir neşr olunan Târih-i Osmanî Encümeni Mecmûası'nın 1 Ağustos 1328 tarihli 15. cüzündeki "Gülbaba" başlıklı yazı, Türklere ve Müslümanlara Gül Baba'yı yeniden hatırlatmıştır.

Gül Baba hakkındaki çalışmalarda, doğal olarak bu konuda ilk makalenin müellifi *Rumbeyoğlu Fahreddin*'e atıf yapılmaktadır. Oysa *Rumbeyoğlu Fahreddin*'in makalesinde pek çok bilgi eksikliği ve hatalı bilgi vardır. Bunun yanında makalenin aslını görmeden yapılan atıflar da hatalı sonuçlar doğurabilmektedir. Makalenin günümüz Türkçesine aktarılmasından kaynaklanan hataların giderilebilmesi için, söz konusu makale, yeniden günümüz Türkçesine aktarılmıştır. Makalenin günümüz Türkçesine aktarılmasındaki doğruluğun değerlendirilebilmesi ve Osmanlı Türkçesi bilmeyen araştırmacıların çalışmalarını kolaylaştırmak için, makalenin Osmanlı Türkçesiyle yayınlanan asıl sayfaları bu çalışmanın sonunda paylaşılmıştır. Öte yandan, eldeki verilerle karşılaştırarak, Rumbeyoğlu Fahreddin'in yazdıklarının doğruluğunu değerlendirmek ilmi bir sorumluluktur.

Târih-i Osmanî Encümeni Mecmûası

Mündericât

Alemdâr Mustafa Paşa	<i>Afdeliddin</i>
Kara Mustafa Paşa'nın "Şüprûn" ahalisine beyânnâmesi	<i>Halil Edhem</i>
Anadolu tarihinden: Hamidoğulları	<i>Mehmed Arif</i>
Karadeniz-İzmit Körfeşi Kanalı	<i>Safvet</i>
Selçuk Hâtûn Sultân	<i>Ahmed Tevhid</i>
Gül Baba	<i>Rumbeyoğlu Fahreddin</i>
Mütenevvia: Minûrikanın Feshi	<i>Safvet</i>
Bursa'da Veled Yanç Camii	<i>Mehmed Arif</i>
Tefrika: Kânûnnâme-i Âl-i Osmân (İkincisi)	<i>Mehmed Arif</i>

4.1. Osmanlı Türkçesinin Latin Harflerine Aktarılmış Şekliyle:

Buda(Budin) şehrinde Gül Baba isminde bir zât medfûndur ki, gerek Avrupa ve gerek Asya'dan hangi seyyah gelse merhûmun türbesini ziyaret etmeden Peşte'den gitmez. Gül Baba Türbesi Macaristan'da iki asır devam eden hâkimiyet-i Osmânîye'nin yegane nişâne-i târihiyyesidir. Mezkûr türbe, "Tuna" Nehri sahiline karîb, mürtefi' bir mahalde "Wagner" nâmında bir mi'mârın ve onların mutasarrıf oldukları bir köşkün havlısında kâindir. "Türbe" Sultan Süleymân Kânûni devrindeki tarz-ı mi'mâri-yi Osmânîye tevfiân beyaz taştan inşa edilmiş, kutr-ı arzânisi on iki adım tûlunda bir şekil müsemmen-i's-sutûhden ibâret olûb, üzeri el-yevm ba'zı köylerde görülen hâneler gibi, ot ile örtülmüş eski kiremit ile mestûr ve dâhilen duvarları gayet âdî siva ve zemîni tahta ile kaplıdır. Derûnunda sandûka bulunmayub zemini teşkil eden ve düz bir sahndan ibâret bulunan bir tahta kapak mevcûd ve kapağın altında toprak zemîn meşhuddur ki, burası züvvâre Gül Baba'nın medfûn olduğu nokta olmak üzere irâe ve ta'rîf edilmektedir. Derûn türbede esâs ve müzeyyenât nâmına gâyet âdî bir iki yazı levhasıyla bir de şu beyitleri hâvî bir levha vardır:

*Bunda medfûn" Gül Baba" hazretleridir da'imâ
 Bülbül- âsâ-zârîdir ruh-ı pâk-i etkiyâ
 Âna mânend-i hezâr âşık olur dil, çün odur
 Gül gibi revnak- fezâ-yı fark tâc-ı evliyâ
 Reşk eder gül âna kim bir vakte olmaz münhasır
 Bülbülü bulur ânın her demde büy-ı ihtidâ
 Sâde züvvârı değil hem her hezâr âşık
 Kande olsa verd lütfun şemm eder subh ü mesâ
 Gül şeh-i ezhârdır, o pâdişâh-ı kudsîyân
 Andelib tâbi' bulur dü âlemde safâ
 Bülbül-i hâmem du'â eyler hemîşe himmeti,
 Verd-i maksûdın vechi âsafın etsin güşâ
 Andelib bendegânından kemâlî dâ'imâ
 Feyz-yâb-ı verd ruhâniyeti kılsın Hudâ*

Sevad Naili

Bundan mâ-adâ züvvârın isimlerini kayd ettikleri eski bir defter vardır. Kapûsu küçük fakat oyma tahtadan ma'mûl, İstanbul cami-i şerife ve medreseleri kapûları tarz-ı mi'mârisindedir.

Merhûm müşârün-ileyh hakkında rivâyât pek muhtelif olub bir rivâyete nazaran Gülbaba denilen zât şerif-i Fâtih Sultân Mehmed Hân, Sultân Bâyezîd Hân-ı Sâni ve Yavuz Sultân Selim Hân ve Kânûni Sultân Süleymân Hân devirlerini idrâk etmiş¹ ve selâtın müşârün-ileyhim Hazretleriyle birlikte bir çok şânlı gazâlarda bulunduğundan sonra Bûdîn seferinde irtihâl-i dâr-i beka eylemiş fukarâ-yı bektâşiyândan olub hattâ Şeyh-ül İslâm Ebusuud Efendi merhûmun imâmetiyle kılınan cenaze(si) namazında Sultân Süleymân Hân Hazretleri hazır bulunmuşdur.

Macar tarihlerinde münderic diğeri bir rivâyete nazaran Kânûni Sultân Süleymân Hazretlerinin hafidesi ve Sultân Selim Sâni Hazretlerinin kerîmesi Cevher² Sultân evvelen Kapûdân-ı deryâ 'Hırvatul Essal' Piyale Paşa ile izdivâc etmiş, müşârün-ileyhin vefâtı üzerine Halayık oğlu Kalaylıkoz Ali³ isminde biriyle teehhül eylemiştir. Ali şecâat-i fevkalâde müştehir etmiş, Sultân müşârün-ileyha kendisiyle teehhül etmezden evvel ilk haremının terkini şart koşduğundan Ali Paşa haremi ve çocuklarını terk ile Sultanı tezciv etmiştir. İlk haremi kendisini mecnûnâne bir surette sever imiş ve tatlik etmemesini musrarâne rica etmiş Paşa kararında sebat ettiğinden muma-ileyha gayet mükedder ve bed-i cinnet olduğundan Ali Paşa'ya lanet etmiş, fi-l-hakika Paşa, el-eyvm türbenin bulunduğu mahalde vukû' bûlân bir muharebede şehid olmuş, maiyeti halkı kendisine gül fidanları arasında bir türbe inşa etmişler ve müşârün-ileyh Gül Baba namını vermişler.

Üçüncü bir rivâyete nazaran Ali Paşa muharebe esnasında Hristiyanlar tarafından atılan gülleri eliyle yakalayarak tekrar düşman üzerine atar. Ve her dafasında muvaffak olûr imiş⁴ bu sebepten kendisine "Gülle Baba" namını vermişler. Bu rivâyet Osmânlıların hikâyesine müstenid imiş.

(Buda) Peşte'de Devlet-i Osmâniye Başşehbenderi

Rumbeyoğlu Fahreddin

4.2. Günümüz Türkçesiyle

Budin şehrinde Gül Baba adında biri defnedilmiştir ki, Avrupa'dan ve Asya'dan hangi seyyah gelse rahmetliyi ziyaret etmeden Peşte'den ayrılmaz. Bu türbe Macaristan'da iki asır devam eden Osmanlı hâkimiyetinin tek tarihi nişanesidir. Bahsi geçen bu türbe "Tuna" Nehri sahiline yakın olup, yüksek bir mevkiye "Wagner" adında bir mimarın sahibi olduğu Wagner köşkünü çevresinde bulunmaktadır. Türbe, Kanuni Sultan Süleyman devrinde Osmanlı mimarisine uygun bir şekilde, beyaz taştan inşa edilmiş, türbenin yanları enine olarak on iki adım uzunluğunda, sekizgen bir yapı olup, üzeri bugün bazı köylerde görülen evlerde olduğu gibi kiremit

ile örtülmüş, onun üzerini de otlar kaplanmıştır. İç duvarları ise adi sıvayla yapılmış, zemini ise tahta ile kaplıdır.

Türbenin ortasında bir sandık bulunmamakla beraber, türbenin ortasında düz, kubbeli bir yer, üzerini tamamen kaplayan bir tahta kapak vardır. Bu kapağın altında da toprak bir zemin görülmektedir. Burası ziyaretçiler tarafından Gül Baba'nın defnedildiği yer olarak kabul ve tarif edilmektedir. Türbenin içinde birkaç eşya, süslenmiş, fakat çok eskimiş ve bakımsız bir-iki yazı levhasıyla bir de şu beyitin yazılı olduğu bir levha bulunmaktadır:

Burada ebediyete kadar Gül Baba hazretleri yatmaktadır.

Bülbül gibi(Tanrı aşkıyla) figan eder, temiz ruhlu takva sahibidir.

Gönül, ona bülbül gibi âşık olur, zira o

Gül gibi, evliya tâcının güzelliğini arttırmaktadır

Gül onu kıskanır zamanla sınır tanımadığından

Onun bülbülü her an hidayet kokusu alır ondan

Yalnız ziyaretçileri değil her bülbül âşığı

Nerde gül olsa bülbül onu sabah akşam koklar

Çiçeklerin şahı güldür, O, meleklerin padişahıdır

Ona tabii olan bülbül iki âlemde de sefa bulur

Kalemimin bülbülü(âşkla söyleyen kalemim) her zaman himmetine dua eyler

Vezirin, arzulanan gülünün yüzünü(örtüsünü) açsın

Bülbül, esirlerinden(kullarından) daima değerlidir.

Tanrı, ruhtan ibaret olanın hâlini gülle feyzlendirsin.

Naili Karaladı(Yazdı)

Bunlara ilaveten, Gül Baba'yı ziyaret edenlerin isimlerinin kayıt edildiği eski bir defter vardır. Türbenin kapısı küçük olup, oyma bir tahtadan yapılmıştır. Türbe kapısı, İstanbul'daki cami ve medrese kapılarıyla aynı mimari tarzdadır.

Rahmetli Gül Baba hakkında pek çok rivayet vardır. Bir rivayete göre Gül Baba, Fâtih Sultan Mehmed Han, Sultan 2. Bayezid ve Yavuz Sultan Selim Han ve Kanuni Sultan Süleyman Han devirlerinde yaşamış,⁵ Sultanlarla birçok şanlı gazalarda bulunduktan sonra Budin seferinde ebediyete göçmüştür. Bektaşî tarikatından

olan rahmetlinin cenaze namazının imamlığını Şeyhülislam Ebussuud Efendi yapmış, bu namazda Sultan Süleyman Han Hazretleri de hazır bulunmuştur.

Macar tarihlerinde geçen diğer bir rivayete göre Gül Baba hakkında şunlar anlatılmaktadır: Kanuni Sultan Süleyman Hazretlerinin kız torunu ve Sultan Selim Hân Hazretlerinin kızı Cevher⁶ Sultan, ilk olarak ‘Hırvat kökenli’ Kaptan-ı Derya Piyale Paşa ile evlenmiştir. Kısa bir süre sonra Cevher Sultan, Piyale Paşa’nın ölümü üzerine (para karşılığı satın alınan bir kadın hizmetçinin oğlu olan) Kalaylıkoz Ali (Gül Baba) adında biriyle evlenmiştir.

Fakat Gevher Sultan, Ali Paşa’dan kendisiyle evlenebilmesi için, eşini boşamasını ve çocuklarını da terk etmesini şart koşturmuştur. Ali Paşa’nın ilk eşi kendisini mecnun derecesinde sevdiğinden, boşanmaması için Ali Paşa’dan ısrarla ricada bulunmuştur.

Ali Paşa, eşinin ısrarlarına aldırış etmeyerek Gevher Sultan ile evlenmek için eşini boşamış, çocuklarını da terk etmiştir.⁷

İlk eşi bu ayrılıktan duyduğu acıyla büyük bir keder içinde Ali Paşa’ya lânet etmiş, gerçekten, Paşa, şimdi türbenin bulunduğu yerde meydana gelen bir muharebe esnasında şehit olmuştur. Maiyeti ve halkı, Hakk’ın rahmetine kavuşan Paşa’ya, gül fidanları arasında bir türbe inşa etmiştir. Paşa, böylece Gül Baba olarak anılmaya başlanmıştır.

Üçüncü bir rivayete göre ise, Ali Paşa muharebe esnasında Hıristiyanlar tarafından atılan gülleleri eliyle yakalayarak tekrar düşman üzerine atar ve her defasında başarılı olurmuş.⁸ Bu sebepten kendisine “Gülle Baba” namını vermişler. Bu rivayet, Osmanlıların Gül Baba ile ilgili anlattıklarına dayanmaktadır.

Osmanlı Devleti Peşte (Buda) Başşehbenderi

Rumbeyoğlu Fahreddin

5. Sonuç ve Değerlendirme

Bütün bilim dallarında “şüphe” esastır. Daha önceden yayınlanan bilgileri, ele geçen yeni bilgiler ve belgelerle birlikte değerlendirmek gerçeğin ortaya çıkartılmasına yardımcı olacaktır. Osmanlı askerlerinin Galiçya cephesinde savaşa gitmeden evvel, manevi huzuruna vararak şehitlik diledikleri (Egeseramik, 1995:13) Budapeşte Başkonsolosu *Rumbeyoğlu Fahrettin*’in Gül Baba ve Gül Baba Türbesi hakkındaki yazısını da bu açıdan değerlendirdiğimizde, maalesef gerçeklerle örtüşmeyen pek çok husus karşımıza çıkmaktadır. Bu hususlar şöyle özetlenebilir:

1. Gül Baba Türbesi, Budapeşte’nin 1870 yılına ait kadastro defterine “Türkiye mülkiyeti” olarak kaydedilmiştir. Osmanlı devletinin Budapeşte

başkonsolosu olan bir şahsın böylesine önemli bir bilgiye yer vermemiş olmasını anlamak zordur.

2. Yazıda, Gül Baba Türbesi'nin *Grill Lajossal* adlı mimara 1885 yılında tamir ettirildiği” (Legifoto:2014) bilgisinin yer almaması dikkati çekicidir.
3. Rumbeyoğlu Fahrettin, “Gül Baba Türbesi'nin üzerinin kiremit kaplı ve otlar örtülü” demiş olmasına rağmen, makalenin yazıldığı tarihe çok yakın bir zamanda çekilmiş olan resimlerde Gül Baba Türbesi'nin üzeri kiremit olmadığı gibi, otlarla kaplı da değildir (Resim 15, 16).
4. Yazıda, Gül Baba Türbesi'nin yeri “Wagner villası havalisinde” olarak belirtmiştir. Oysa Gül Baba Türbesi, Wagner villasının bahçesinde bulunuyordu (Resim 15, 16).
5. Macar besteci *Jenő Huszka*, Gül Baba için üç perdelik operet bestelemiştir. *Huszka*'nın *Gül Baba Opereti*'nin ilk temsili 6 Aralık 1905 tarihinde Budapeşte'deki Kral Tiyatrosu'nda (*Kiraly Színház*) yapılmıştı. Osmanlı devletinin başkonsolosunun böyle bir bilgiyi vermemesi de ilginçtir (Vikipedia:2012).
6. Gül Baba Türbesi'nin çevresindeki araziyi Wagner satın aldığı zaman, türbeye yapılacak ziyaretleri engellemeyeceği konusunda yazılı beyanı alınmıştı. Türbe çevresinde Wagner villası bulunduğu sırada Wagner ailesinden izin alınarak ziyaret gerçekleştiriliyordu. *Rumbeyoğlu Fahrettin*'in vermediği bilgilerden biri de budur.
7. Gül Baba Türbesi ve Tekkesi çevresindeki araziyi 1860'lı yıllarda satın alan *Janos Wagner* ailesinin Trabzon'da vilayet paşalığı yapmış *Marzioğlu* ailesinden olduğu biliniyordu (Kadioğlu 2012; 2) Budapeşte başkonsolosu *Rumbeyoğlu Fahrettin* bu bilgiyi de vermemiştir.
8. Macar ressam *Ferenc Eisenhut*'a Kraliyet Sarayı'nın taht odasına konulmak üzere sipariş edilen ve 1886 yılında tamamlanan “*Gül Baba'nın Ölümü*” (*Eisenhut Ferenc: Gül Baba halála*) tablosu (Mke:2014) Macaristan devlet kabullerinin yapıldığı sarayda bulunuyordu. *Rumbeyoğlu Fahrettin* bu tablodan da söz etmemiştir. Bu resim, günümüzde Macaristan'ın Ankara Büyükelçiliği binasındadır (Vikipedia: 2014).
9. Rumbeyoğlu Fahrettin'in yazısının beşinci dipnotundaki “Gülbaba, Peygamberimizin soyundan gelmektedir” ifadesi de doğru değildir. Evliya Çelebi, Gül Baba'nın “Merzifonlu” olduğunu açıklıkla belirtmiştir. Daha sonra, Tahir Erdem (1935:270)'in araştırmalarındaki sonuçlar doğrultu-

sunda, Gül Baba'nın Isparta'nın İlegüp köyünden olduğu kabul edilmiştir. Türbesinde de, günümüzde bu bilgi yer almaktadır.

10. Gül Baba hakkında günümüze ulaşan bilgiler sınırlı olsa da, bazı yazılarına ve şiirlerine ulaşmak mümkün olmuştur. İslam Ansiklopedisi (1997:832) Rıza Tefrik(Bölükbaşı)'in Gül Baba'nın manzum ve mensûr yazılarını *Mihtah ül Gayb* adlı bir risalede topladığını ve *Textes Houroufis* adıyla 1909 yılında Londra'da yayımladığını belirtmiştir. *Rumbeyoğlu Fahrettin*'in yazısında bu bilgi de yer almamaktadır.
11. *Rumbeyoğlu Fahrettin*'in Gül Baba Türbesi'ni "Türk hâkimiyetinin *yegâne nişanesi*" olarak tanımlaması da doğru değildir. Çünkü Budapeşte'de Yeşil Direkli Ilıca (Rudas), Veli Bey Hamamı (Csaszarfürdo), Horoz Kaplıcası (Király Fördó), Debbahane Ilıcası (Racfürdo) gibi 4 büyük Türk hamamı bulunuyordu. Toygun Paşa Camisi'nde ibadet yapılmasa bile minaresi mevcuttu. Bu taşınmaz kültür varlıklarımız günümüzde de ayaktadır.

Bunlara ilaveten Eğri'de bir cami minaresi, Arnavut Paşa Hamamı, Valide Sultan Hamamı kalıntıları yer alıyordu. Erd'de minare, Pecs'te Yakovalı Hasan Paşa Camisi, Gazi Kasım Paşa Camisi, İdris Baba Türbesi, Memi Paşa Hamamı, Siklos'ta Malkoç Bey Camisi, Zigetvar'da Ali Paşa Camisi, Szolnok'ta bir köprü, Zsámbék'te 1892 yılında restore edilen bir çeşme gibi pek çok taşınmaz Türk kültür varlığımız bulunuyordu.

12. Sultan Abdülaziz Avrupa seyahatinden dönüşünde Kayzerabad civarında ve Gül Baba türbesi üzerinde mebni camii şerifi ziyaret etmiştir. *Rumbeyoğlu Fahreddin*'in bu camiden de söz etmemesi manidardır. Bu cami, Ek 2'de de açıklıkla görülebilmektedir (Resim 9).
13. Macarlar, Gülbaba'nın Türklerce muteber bir veli olduğuna inandıkları için türbesinden bir avuç toprak alıp hünkâra takdim etmişlerdi (Aksüt, 1935: 197-198). Sultan Abdülaziz'in türbeyi ziyaret etmediği imajını oluşturmak isteyenler olmasına rağmen, padişahın yanında bulunan Ömer Faiz Efendi, Ruzname'sinde Sultan Abdülaziz'in türbeyi ziyaret ettiğini (Kutay, 1978: 94) açıklıkla belirtmiştir. "Bu ziyarette milli kıyafetleri içinde bir Macar kızı, üzerinde "Macar halkı, 1849'daki âlicenap müdafaanın minnetini her zaman izhar edecektir" yazılı al renkli atlas keseye Gülbaba türbesinden alınan toprağı koyarak Sultan Abdülaziz'e takdim etmişti(Kutay, 1978: 94). *Rumbeyoğlu Fahreddin*'in göreve gelmesinden yaklaşık 30 yıl önce gerçekleşen bu olay hakkında da tek kelime söz etmemesini anlamlandırmak gerekmektedir.

Yine Ek 2'de görülen resimlerden anlaşıldığına göre üzerinden yüzyıllar geçse de Gülbaba türbesi bir şekilde varlığını sürdürmüştür (Resim 6-16). Ek 3'te görülebileceği gibi, Türkiye Cumhuriyeti devleti de Gülbaba türbesine karşı ilgisini ve hassasiyetini göstermiş, yarınlara taşınması için gerekli gayreti göstermektedir (Resim 17).

Bütün bu veriler dikkate alındığında Osmanlı devletinin Budapeşte başkonsolosluğunu yapan *Rumbeyoğlu Fahrettin*'in, normalde bir başkonsolosun bilmesi beklenen bilgilere sahip olmadığı anlaşılmaktadır. Gül Baba Türbesi hakkında verdiği fiziki bilgilerin de doğru olmadığı makalemizde yer alan resimlerden kolaylıkla anlaşılabilir. Bu durum, Osmanlı devletinin "başkonsolos"u olan *Rumbeyoğlu Fahrettin*'in yazısını kaleme aldığı sırada Gül Baba Türbesi'ni ziyaret etmediği fikrini güçlendirmektedir. Başkonsolosluğunun kısa bir dönem öncesinde gerçekleşen bazı olaylar hakkında bilgi vermemesi, özellikle Osmanlı devletinin son dönemdeki bazı diplomatlarının görevini layıkıyla yapmadıklarına ilişkin, somut bir örnek olarak ortaya çıkmaktadır.

Türkiye'de, Macaristan'da olduğu kadar tanınmayan Bektaşî şeyhi Gül Baba, bizim Budapeşte'deki manevî sembolümüzdür. Gül Baba, kültür ve manevî mirasımızın izlerini günümüze ve geleceğe taşıyan en önemli örneklerden biridir. Ölümünden bu yana 400 yıla yakın bir süre geçmiş olmasına rağmen Gül Baba, manevî misyonu nu hâlâ sürdürmekte ve kültürlerarası ilişkilerde en kuvvetli köprü görevi görmektedir.

Kültürlerarası ilişkilerin sağlam zemine oturtulabilmesi için Gül Baba gibi pek çok manevî mirasa sahibiz. Macaristan'da özellikle 2000 yılı sonrasında ortaya çıkan "Biz de Atilla'nın torunlarıyız" şeklinde dile getirilen görüşlerde de, Gülbaba vurgusu ön plana çıkmaktadır (Kadioğlu, 2013: 51). Kültürel mirasımızın manevi önderlerini tanımak, ülke içinde ve ülke dışında tanıtmak, düşüncelerinden feyz almak, milletlerarasındaki dostluk, kardeşlik ve iş birliğinin gelişmesi için değerlendirmek, her millî aydının vazgeçilemez sorumluluğudur.

Kaynakça

- AKSÜT, A. Kemâli. (1944). *Sultan Aziz'in Mısır ve Avrupa Seyahati*, Ankara: Ahmet Saitoğlu Kitapevi.
- ARASLI, Altan. (2009). *Avrupa'da Türk İzleri* Cilt 3, Ankara: Akçağ Yayınları
- ASLANAPA, Oktay. (1950). "Macaristan'da Türk Abideleri", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*: 330-331.
- EVLİYA ÇELEBİ, Mehmet Zillioğlu. (1984). *Evliya Çelebi Seyahatnamesi*, Cilt 5-6, İstanbul: Üçdal Neşriyat.
- EVLİYA ÇELEBİ. (1970). *Evliyâ Çelebi Seyâhatnâmesi*, Onuncu Kitap, (Türkçeleştiren: Zuhuri DANIŞMAN). İstanbul: Zuhuri Danışman Yayınevi.

- EVLİYA ÇELEBİ. (1970). *Günümüz Türkçesiyle Evliyâ Çelebi Seyâhatnâmesi*, 6. Kitap, (Hazırlayan: S. A. Kahraman). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- EGESERAMİK. (1997). *Gül Baba Türbeje*. Budapest.
- ERDEM, Tahir. (1934). "Gül Baba" *Ün Mecmuası*, 2 (19): 7-23
- IŞIK, Neşe. (2012). Macaristan'daki Manevî Sembolümüz Gül Baba ve Hakkındaki Efsanelerden "Derviş Baba'nın Gülleri" Adlı Efsanenin Çözümlemesi. *Türk Dünyası Araştırmaları (Researches About The Turks All Around The World)*, 34, (99): 209-230.
- KADIOĞLU, Muhsin. (2012a). "Gül Kokusuyla Budapeşte'deki Türk Dervişi Gül Baba'nın Huzurunda..." *Türk Dünyası Tarih ve Kültür Dergisi*, 51 (302): 31-37.
- KADIOĞLU, Muhsin. (2012b). "Budapeşte (Budin) Kalesi'ndeki Kızılelma ve Türk Eserlerini Evliya Çelebi İle Gezmek", *Türk Dünyası Tarih ve Kültür Dergisi*, 51 (301): 41-46.
- KADIOĞLU, Muhsin. (2013). "Turan Halklarının Kardeşliği", *Türk Dünyası Tarih ve Kültür Dergisi*, 54 (12): 47-51.
- KUTAY, Cemal. (1978). *Avrupa'da Sultan Abdülaziz*, İstanbul: Geçmişten Günümüze Türk Kitaplığı.
- M.E.B. (1970). "Gülbaba" *Türk Ansiklopedisi*, (4): 345 İstanbul: Devlet Kitapları.
- M.E.B. (1997). "Gülbaba" *İslam Ansiklopedisi*, (4): 394.
- VIRTUALTOURIST. (2012). members.virtualtourist.com/m/p/m/109c12/?pageNum=2 Erişim tarihi: 22.03.2012.
- LAROUSSE Meydan. (1971). "Gül Baba", Cilt 5, İstanbul: Meydan Yayınevi
- ÖZGÜL, M. Kayahan. (1996). *Bigâne Durmayın Aşinânıza, Müftüoğlu Ahmet Hikmet'in Mektup, Şiir ve Günlükleri*, Ankara: MEB Türk Edebiyatı Dizisi.
- SARAL, İ. Tosun. (2005). "Kalaylıkoz Ali Paşa Gül Baba mı?", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırmaları Dergisi*, 34, s. 201-212, Ankara.
- SARAL, İ. Tosun. (2006). "Gül Baba ve Tahta Kılıcı", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırmaları Dergisi*, 35, s. 201-212.
- UÇMAN, Abdullah. (1998). "Gül Baba Hakkında Ahmed Hikmet Müftüoğlu'ndan Rıza Tevfik'e Bir Mektup" *Bir*, 181 (9-10): 601-606.
- UZUNÇARŞILLI, İ. Hakkı. (1978), *Osmanlı Tarihi*, 2, Ankara: ATDYK, Türk Tarih Kurumu Yayınları XIII Dizi, Sa. 16^{bs}
- IŞIK, Mustafa. (2012). Mohaç Savaşı ve Budin'de Osmanlı Hakimiyetinin Tesisi Meselesi (1526-1541), *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi (The Journal of International Social Research)*, 5 (22): 271-279. [en.wikipedia.org/wiki/G%C3%BCI_Baba_\(operetta\)](http://en.wikipedia.org/wiki/G%C3%BCI_Baba_(operetta)) Erişim tarihi: 13.02.2014.
- www.mke.hu/lyka/10/097-158-tarsulat.htm Erişim tarihi: 13.02.2014.
- hu.wikipedia.org/wiki/Eisenhut_Ferenc Erişim tarihi: 13.02.2014.
- www.legifoto.com/magyar/galeria/gul_baba_turbeje10/ Erişim tarihi: 13.02.2014.
- falanszter.blog.hu/2010/09/11/ Erişim tarihi: 13.02.2014.

egykor.hu/budapest-ii--kerulet/a-rozsadomb-also-epuletei/ Erişim tarihi: 13.02.2014.

Sonnotlar

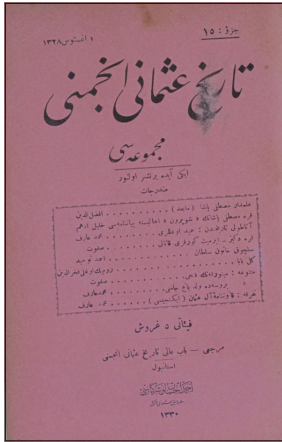
- ¹ İlk defa burada “Gül Baba” teslim-i ruh edüb Süleymân Hân namazına hazır olarak ibtidâ Ebusuud Efendi namazını kılûb Budin hâkine defn eylemiştir. Gül Baba Fukarâ-yı Bektâşinden olûb, Fâtih, Bâyezid, Selim, Süleymân Hanlarla cem’i gazâlarda mevcut olan Gül Baba âl-i âbâdır. Kuds ül ilahe sirre. (948) Evliya Çelebi Seyahatnamesi, Cild 6, Sh. 225.
- ² Müşârün-ileyha de Gevher Hân Sultân diye muharrer olmadığı gibi sicil-i Osmâniyede Gevher Mulûk Sultân namıyla tercüme-i halî yazılmışdır.
- ³ Kalaylıkoz vezir Ali Paşa gayet silahşör ve nümayişi ve binişi hûb bir vakûr kimse idi. Vezir-i azam Topal Mehmed Paşa’nın halilesi İsmihân Sultân kendiye tezvîc murâd edinüb Budin’e mutasarrıf iken hatt-ı şerîf varid olûb ehl ve iyâliyle badet-telâk mufarakat ettikde feryâd ve figânîyle Budin’in dağ ve taşın ağılatdığı ol esnalarda lisan-ı halkda bir vak’ai azîme deyû mezkûr olur idi. Evvela mutallâkasının bedduâsı Sultân’ın ömrüne fenâ verüb çok zaman geçmeden vefât etdi ve kendisi yine Budin’e tâlib olûb ol dahi Budin’e veda’-i âlem-i fânî etdi. Budin varoşunda mezarı ve bir Peşte üzerinde vak’adır. Rahmet’üllâh-i Te’â’lâ aleyh. Peçevî Târihi Cild-i sâni sahife 28. Kalaylıkoz Ali Paşa (Gül Baba) 1571-1573 (989-991) hicret tarihlerinde Budin valisi idi. Peçevî Gevher Hân Sultân yerine İsmihân Sultân yazıyor. İsmihân Sultân Sokullu Mehmed Paşa’nın irtihâlinde Feridûn Paşa’ya verilmiş olmağla Peçevî sevh etmiştir. Me’hezler Viyana Hanedan İmparatorluğu evrâkında mahfûz Dersaadet Sefareti’nin tahrîrâtı – yine mezkûr evrâka mahfûz Mösyö Eytzing 1585 tarihli tahrîrâtı. Hammer- 1834 tarihinde tab’ olunan Târih-i Osmâniye’nin ikinci cildi.
- ⁴ Bu rivâyet bir târihde muharrer olmayûb yalnız Türklerden kalma bir hikâyet olarak Peşte’de efvâh-ı nâsda devrân eder.
- ⁵ Ayak, adım: Metrenin üçte biri kadar olan uzunluk birimidir. 30,5 cm uzunluğundaki ölçü birimi olup, *kadem* olarak da adlandırılır. (Kadıoğlu) Gül Baba burada hayatını kaybettikten sonra Süleymân Han’ın da hazır bulunduğu Şeyhülislam Ebussuud Efendi’nin imamlığında kılınan cenaze namazından sonra Budin toprağına defn edilmiştir. Bektaşî tarikatından olup Fatih, Bayezid, Selim, Süleymân Hanlarla birlikte birçok gazâlarda bulunmuş olan Gül Baba Peygamberimizin soyundan gelmektedir. Evliya Çelebi Seyahatnamesi, Cild 6, sayfa. 225
- ⁶ Yukarıda adı geçen kadın, başka bir kaynakta Gevher Hân Sultân diye yazılmadığı gibi sicil-i Osmâniyede de Gevher Mulûk Sultân ismiyle geçmekte ve hayatına dair bilgiler verilmektedir.
- ⁷ Kalaylıkoz Ali Efendi iyi silah kullanan, heybetli ama aynı zamanda ağırbaşlı bir şahsiyetti. Vezir-i azam Topal Mehmed Paşa’nın eşi İsmihân Sultân’la evlendiğinde Budin Mutasarrıflığı görevindeydi. Fakat kendisine gelen hatt-ı şerif üzerine, eşinden ayrılıp dönmek zorunda kalmıştı. (İlk eşinin) Kalaylıkoz Ali Paşa’nın (kendisinden) ayrılmasının acısıyla feryat ve figanları Budin’in dağlarını ve taşlarını deldiği anlar, daha sonra halk arasında büyük bir hadise olarak telakki edildi ve uzun zamanlar konuşuldu. Çok zaman geçmeden, ilk boşandığı eşinin bedduası, sonraki eşi İsmihan Sultan’ın ölümüne sebep oldu.

Kalaylıkoz Ali Paşa, yeniden Budin'e tayinini istedi ve burada son nefesini verdi. Budin'in varoş semtlerinden birinde mezarı olduğu söylenmektedir. Peçevi Târihi Cild-i Sâni sahife 28. Kalaylıkoz Ali Paşa (Gül Baba) 1571-1573 (989-991 hicret tarihlerinde) Budin valisi idi. Peçevi, Gevher Hân Sultân yerine İsmihân Sultân yazıyor. Oysa İsmihân Sultân, Sokullu Mehmed Paşa'nın vefatından sonra Feridûn Paşa'ya eş olarak verilmiştir. Bu bilgiler ışında değerlendirildiğinde Peçevi bu konuda yanılmıştır. Kaynaklar Viyana arşivinde bulunan İstanbul Sefareti'ne ait tahrirat – yine Viyana arşivinde mevcut olan Mösyö Eytzing'a ait 1585 tarihli tahrirat Hammer'in 1834 tarihinde yayınlanan "Osmanlı Tarihi" isimli eserinin ikinci cildi.

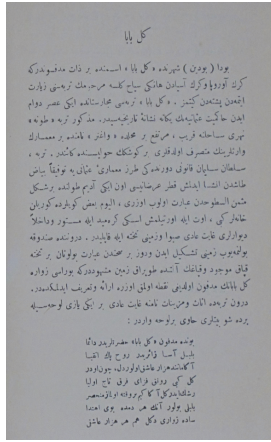
⁸ Bu rivayet herhangi bir yerde geçmemektedir. Yalnız Peşte'deki Türkler arasında uzun bir zaman konuşulmuştur. Böylece o günlerden bugünlere kadar ulaşan bir rivayet hâlini almıştır.

Ek 1

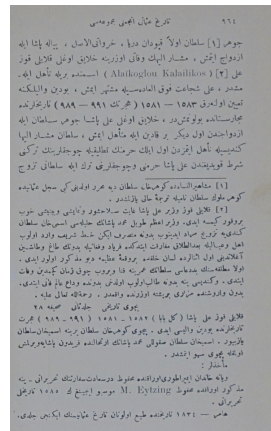
Târih-i Osmanî Encümeni Mecmûası'nın 1 Ağustos 1328 tarihinde yayınlanan 15. Cüzünün kapağı ve Rumbeyoğlu Fahreddin'in yazısının orijinal sayfaları

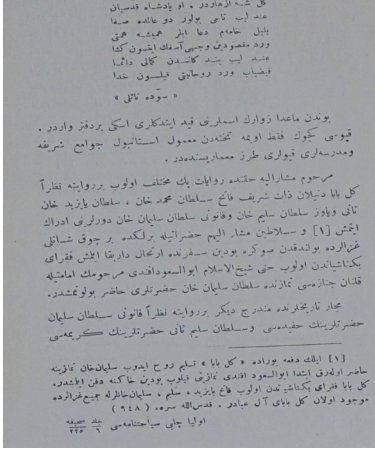
Resim 1:
Kapak Sayfası

Resim 2:
İkinci Sayfa

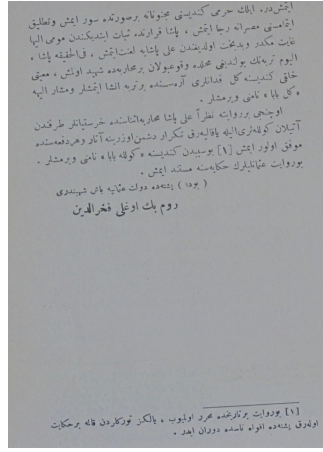

Resim 3:
İkinci Sayfa

Resim 3:

Üçüncü Sayfa

Resim 4:

Dördüncü Sayfa

Ek 2

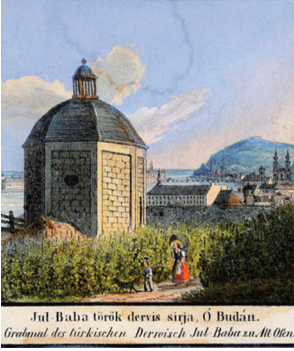
Gül Baba Türbesini Gösteren Tarihi Resimler

Resim 6: 1598 yılındaki Buda resminde Gül Baba Türbesi ön plandadır.

Türbenin yanında bir başka türbe daha görülmektedir.

Kaynak: en.wikipedia.org/wiki/Buda_Castle

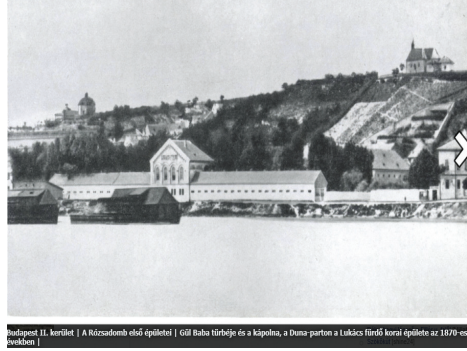

Resim 11:

1837 yılında Gül Baba Türbesi

Kaynak:

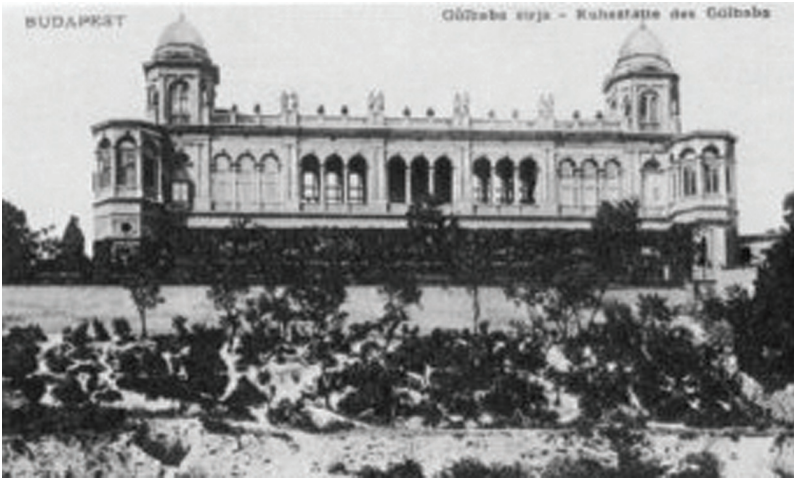
egyor.hu/budapest-ii--kerulet/

Resim 12:

1870 yılında Wagner villası yapılmadan evvel,
Gül Baba Türbesi Tuna'yı selamlıyor

Kaynak: egyor.hu/budapest-ii--kerulet/

Resim 13: 1893'te Gül Baba Türbesi'nin Tuna cephelerini kapatan Wagner villası

Kaynak: profil.hu

Resim 14: 1800'lerin başında Gül Baba Türbesi

Resim 15: 1893 yılında Gül Baba Türbesi Wagner villası içinde

Kaynak: profila.hu

Resim 16: 1900 yılında Gül Baba Türbesi Wagner villasının avlusunda

Ek 3

Araştırmacının Gül Baba Türbesi İle ilgili Resimleri

Resim 17: Onarılmış haliyle 2011 yılında Gül Baba Türbesi

Resim 18: Gül Baba Türbesi içindeki sanduka ve başındaki 12 dilimli Bektaři tacı